

**СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ
ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ****БОНДАРЕНКО Н. О.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
соціальної роботи та реабілітації**Національний університет біоресурсів і природокористування України**E-mail: nataleksbondarenko@gmail.com

Анотація. Соціальна робота як професійна діяльність, спрямована на допомогу та підтримку громадян, які опинилися у важких життєвих обставинах, потребує постійного вдосконалення власних технологій. Розвиток вітчизняної практики соціальної роботи почав відбуватися у 1990-х роках. Піднесення здійснювалося переважно завдяки створенню та організації діяльності нових соціальних державних установ, які надавали послуги різним категоріям населення, регулювалися відповідними нормативно-правовими механізмами, супроводжувалися впровадженням традиційних технологій у практику соціального захисту громадян. Ресурси щодо інтенсивного етапу розвитку поступово вичерпалися, і в сучасних умовах з'являються нові технології, інноваційні практики рішення соціальних проблем. Вони відповідають моделі, що формує активну соціальну політику, орієнтовану на громадянські ініціативи, залучення громадян до форм діяльності, які дозволяють долати неблагополуччя, змінювати їх життєві ситуації власними зусиллями із залученням ресурсів соціального середовища, до якого вони належать. В нашій країні довгий час державні установи були єдиними суб'єктами реалізації соціальної політики та підтримки соціальної рівноваги. Сучасний підхід передбачає підключення інших суб'єктів до вирішення соціальних проблем, які можуть запропонувати нестандартні, інноваційні форми роботи із клієнтами. Найновішими та найперспективнішими суб'єктами є соціальні підприємці, які пропонують альтернативний спосіб вирішення проблем соціальних груп населення. Теорія соціального підприємництва на даному етапі свого розвитку знаходиться на допарадигмальній стадії, і в науковій літературі можна зустріти безліч визначень та підходів щодо розуміння сутності цього явища. Відмінності у визначенні терміна «соціальне підприємство» обумовлюються особливістю економіки та умовами існування бізнесу у різних країнах.

Ключові слова: суспільство, підприємство, соціальне підприємство, модель, інституційні форми соціального підприємства.

Актуальність (Introduction). В умовах розвитку сучасного суспільства виникає багато проблем, які потребують вирішення, в тому числі й соціальних. Необхідно шукати нові шляхи вирішення соціальних проблем. Враховуючи досвід інших країн, таких як США, Канада, Франція та інші, ефективним є використання інструменту соціального підприємництва. Це пов'язано з тим, що значна частина місцевих некомерційних організацій існує завдяки підтримці іноземних інвесторів, підлаштовуючись під їхні вимоги. Проте впровадження соціального підприємництва дозволить цим організаціям

бути незалежними та здійснювати діяльність відповідно до власних побажань та потреб. Зважаючи на це, розвиток соціального підприємництва в Україні дасть поштовх для розвитку підприємницької діяльності в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). До вивчення соціального підприємництва долучилися багато вчених, серед яких С. Алворд, Г. Діес, Б. Дрейтон, Дж. Майр, І. Марті, М. Маклін, А. Передо, Р. Спір та інші, а також українці. автори, а саме:

З. Галушка, О. Кіреєва, А. Ревко, В. Удодова та ін.

Мета (Purpose). Метою даного дослідження було з'ясувати розуміння поняття «соціальне підприємство» як інноваційного способу вирішення соціальних проблем.

Відповідно до поставленої мети було за доцільне вирішити наступні завдання:

1. з'ясувати визначення поняття «соціального підприємства»;

2. ознайомитися з підходами щодо розуміння сутності даного явища

Об'єктом дослідження стало явище соціального підприємства як інноваційного способу вирішення соціальних проблем

Методи (Methods). Для формування загальної картини проблеми було використано наступні методи:

- вивчення теоретичного аналізу документів і офіційних матеріалів, літератури, навчальних програм і посібників;

- проведення опитування на тему «Обізнаність щодо насильства в сім'ї» та аналіз результатів.

Результати (Results). Сучасне суспільство намагається вирішити гострі соціальні проблеми за допомогою підприємництва. Наявність у країні великої кількості соціальних проблем, з вирішенням яких держава не може впоратися, зумовлювала розвиток соціального підприємництва.

До соціального підприємництва можна віднести організації, які характеризуються: соціальним впливом, інноваційністю, самодостатністю та фінансовою стабільністю, підприємницьким підходом, який дозволяє знаходити можливості, розробляти інноваційні рішення, які мають тривалий позитивний вплив на громади. Соціальне підприємництво виникло через значну кількість соціальних проблем, до яких належать бідність, безробіття, ізоляція громади тощо. Важливо зазначити, що основною детермінантою діяльності соціального

підприємства є задоволення потреб членів громади, які державний сектор забезпечити не може, а приватний ігнорує.

Діяльність соціальних підприємців орієнтована на системні соціальні зміни, які не враховують інституційні та організаційні норми та обмеження [5, С. 312]. Соціальне підприємництво по-новому надає державні послуги та створює робочі місця; збагачує професійний досвід людей, які працюють на соціальних підприємствах, для подальшого працевлаштування в сучасних ринкових умовах.

Основною метою діяльності таких підприємств є розвиток громади, залучення до суспільного життя соціально незахищених та маргінальних верств населення та забезпечення роботою їх представників; розширюючи громадянську активність, Корі може самостійно вирішувати свої проблеми та брати відповідальність за своє життя; посилити увагу до соціально незахищених верств населення не стільки шляхом надання благодійної допомоги, скільки шляхом здійснення суспільно значущої корисної праці; а також відродження сільських і міських територій та покращення їх соціальної інфраструктури тощо [2].

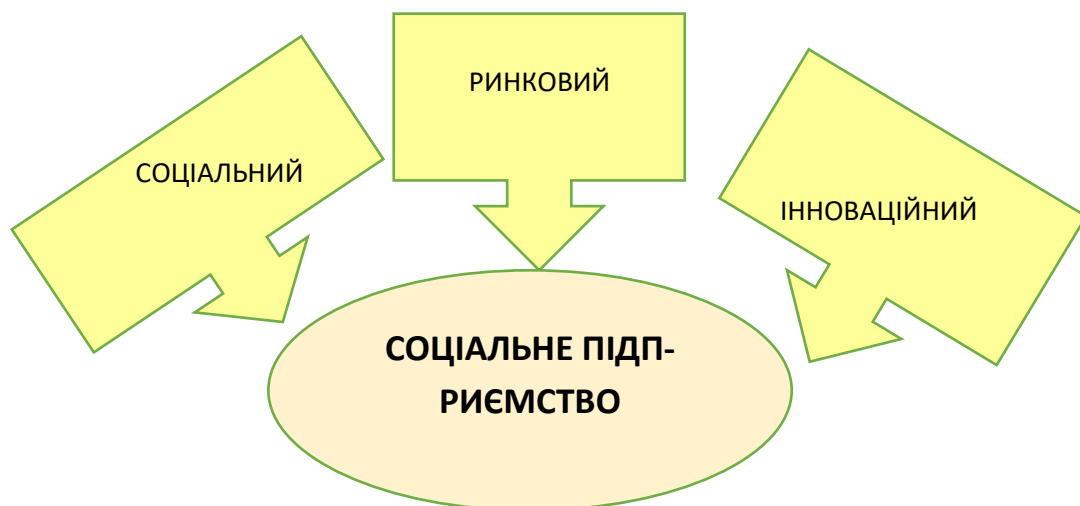


Рис. 1. Вектори діяльності соціального підприємства

У багатьох країнах світу соціальне підприємництво впевнено зайняло свою нішу в суспільстві. Світова практика соціального підприємництва має значні теоретичні та практичні напрацювання.

Досліджуючи сутність соціального підприємництва, варто пам'ятати підхід

EMES – Європейської дослідницької мережі, яка була створена у 1996 році групою дослідників, що представляють усі країни ЄС; мережа отримала назву від своєї першої дослідницької програми: «Поява соціальних підприємств у Європі» [1, 14].

Табл. 1. Критерії соціального підприємства

Критерії підприємницької складової соціального підприємства	безперервне виробництво товарів та/або надання послуг
	високий ступінь автономії (соціальні підприємства мають бути створені з ініціативи групи людей і регулюються цією групою в рамках автономних проектів)
	значний рівень економічного ризику
	мінімальна кількість оплачуваної роботи – як більшість некомерційних організацій, соціальні підприємства можуть також поєднувати матеріальні та нематеріальні ресурси, добровільну, волонтерську і оплачувану діяльність працівників тощо

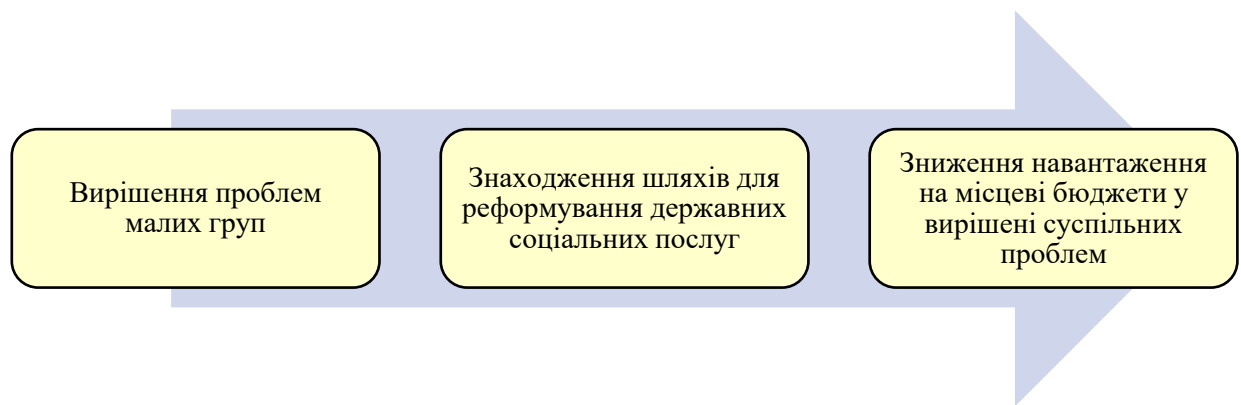


Рис. 2. Основні проблеми, що вирішує соціальне підприємство

В Україні є організації, які сприяють популяризації соціального підприємництва. Це Український фонд підтримки підприємництва, Благодійний фонд «Благовіст», Благодійне підприємство «Перлина Буковини», Центр Благодійної організації допомоги дітям з інвалідністю та Міжнародний фонд «Відродження». Усі ці організації є громадськими [4, С. 39].

Інноваційним механізмом розвитку соціальної політики держави слід вважати соціальне підприємництво. Вони

мають взаємодіяти з органами державної влади, місцевого самоврядування, представниками бізнесу та неприбутковими організаціями для об'єднання сил та можливостей у напрямку вирішення соціальних проблем. Міжгалузева взаємодія може стати основою системної інфраструктурної підтримки соціального підприємництва.

Табл. 2. Класифікація соціальних підприємств

Класифікація соціальних підприємств за способами організації	- комерційні підприємства, які забезпечують роботою незахищені соціальні категорії населення
	комерційні підприємства, діяльність яких дозволяє вирішувати соціальні та екологічні проблеми шляхом застосування інноваційних ідей
	некомерційні партнерства, громадські організації та благодійні фонди. Основним видом заняття некомерційних соціально-орієнтованих підприємств є сфера послуг, а саме: сімейні центри творчого дозвілля, молодіжний і соціальний туризм, центри соціальної реабілітації та інші

Про соціальне підприємництво варто говорити як про бізнес, доходи від якого використовуються з користю. Це може бути створення нових робочих місць, допомога у працевлаштуванні людей з обмеженими фізичними можливостями, допомога людям, які опинилися у складній життєвій ситуації. При цьому

варто розуміти, що соціальні підприємства не є благодійними організаціями, вони працюють так само, як і будь-який інший комерційний бізнес. Різниця полягає в тому, що компанія інвестує отриманий прибуток у добру справу, а не тільки збагачує власника цього бізнесу [2].

Табл. 3. Основні відмінності соціального підприємництва від благодійності та традиційного бізнесу

	Соціальне підприємство	Благодійна організація	Традиційний бізнес
Направленість діяльності	Соціально-орієнтована структура	Соціально-орієнтована структура	Комерційна структура
Залежність від джерела фінансування	Не залежить від зовнішніх джерел фінансування; потрібен лише стартовий капітал	Залежить від зовнішніх джерел фінансування, донорів	Не залежить від зовнішніх джерел фінансування; потрібен лише стартовий капітал
Мета реалізації доходу	Отримує дохід від власної діяльності, метою якої є пом'якшення або вирішення конкретних соціальних проблем	Отримує гранти та пожертви, які спрямовуються на вирішення соціальних проблем	Отримує дохід від власної діяльності, метою якої є максимізація прибутку
Механізм розподілу прибутку	Прибуток реінвестується	Не має прибутку	Прибуток розподіляється серед акціонерів

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, соціальне підприємство в сучасних умовах насамперед спрямоване на прискорення соціальних змін, метою яких є оптимальне задоволення основних потреб людини. З огляду на це, соціальне підприємництво характеризується такими ознаками, як: здатність соціального підприємця отримувати прибуток, одночасно вирішуючи гострі соціальні проблеми суспільства, сприяючи не тільки їх усуненню, а й новому якісному розвитку громади.

Слід зазначити, що соціальне підприємство в Україні розвивається поступово та перебуває на стадії становлення. Важливо відзначити вагомий внесок проекту «Сприяння соціальному підприємству».

У рамках проекту в різних регіонах України створюються спеціалізовані центри, які надають соціальним підприємствам всебічну допомогу у започаткуванні та розвитку діяльності, реалізовується навчання та навчання соціальних підприємців, а також проводиться освітня діяльність.

Розвиток соціального підприємництва в Україні є тривалим процесом, масштаби та темпи якого неможливо передбачити через децентралізований характер цих процесів.

Список використаних джерел

1. Ігнатович Н., Гура В. Зарубіжний досвід розвитку соціального підприємства. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. 2014. №12(165). С. 22–25.

2. Кіреєва О. Б. Соціальне підприємство як інструмент державної соціальної політики. Київ. 2010. 13 с.

3. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства. Україна: аспекти праці. Соціальна політика. №4. 2014. С. 34–39.

4. Сотула О. В. Соціальне підприємство як інноваційна модель розвитку економіки. Ефективна економіка. 2013. №4. С. 22 – 31.

5. Revko A. Social Entrepreneurship as the Main Resource for the Regional Development. Marketing and Management of Innovations. Sumy State University. 2017. №1. P. 85-96.

References

1. Ignatovych N., Hupa V. External experience of social entrepreneurship development. Visnyk KNU named after Taras Shevchenko. 2014. No. 12(165). P. 22–25.

2. Kipeeva O. B. Social entrepreneurship as an instrument of state social policy. Kyiv. 2010. 13 p

3. Naumova M. The essence of social entrepreneurship and its role in the socio-economic development of society. Ukraine: aspects of the country. Social policy. No. 4. 2014. pp. 34–39.

4. Sotula O. V. Social entrepreneurship as an innovative model of economic development. Efficient economy. 2013. No. 4. P. 22 - 31.

5. Revko A. Social Entrepreneurship as the Main Resource for the Regional Development. Marketing and Management of Innovations. Sumy State University. 2017. №1. P. 85-96.

SOCIAL ENTERPRISE AS AN INNOVATIVE WAY OF SOLVING SOCIAL PROBLEMS

Bondarenko N. O.

Abstract. *Social work as a professional activity aimed at helping and supporting citizens who find themselves in difficult life circumstances requires constant improvement of their own technologies. The development of domestic practice of social work began in the 1990s. The rise was carried out mainly thanks to the creation and organization of the activities of new social state institutions, which provided services to various categories of the population, were regulated by appropriate regulatory and legal mechanisms, and were accompanied by the introduction of traditional technologies into the practice of social protection of citizens. Resources for the intensive stage of development have gradually been exhausted, and in modern conditions, new technologies and innovative practices for solving social problems are emerging. They correspond to the model that forms an active social policy, focused on civic initiatives, involving citizens in forms of activity that allow them to overcome adversity, change their life situations by their own efforts with the involvement of the resources of the social environment to which they belong. In our country, for a long time, state institutions were the only subjects of implementing social policy and maintaining social balance. The modern approach involves connecting other subjects to solving social problems, which can offer non-standard, innovative forms of working with clients. The newest and most promising subjects are social entrepreneurs who offer an alternative way to solve the problems of social groups of the population. The theory of social entrepreneurship at this stage of its development is at a pre-paradigmatic stage, and in scientific literature you can find many definitions and approaches to understanding the essence of this phenomenon. Differences in the definition of the term "social enterprise" are caused by the peculiarity of the economy and the conditions of business existence in different countries.*

Keywords: *society, enterprise, social enterprise, model, institutional forms of social enterprise.*

© Бондаренко Н. О.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 13(4) 2022